

Forretninger i Stilling, som jeg husker - ca.1945 - 1960.

I Stilling var der dengang egentlig mange forretninger og butikker: 3 købmænd, 1 brugsforening, 2 bagere, 2 slagtere, 2-3 gartnere, 2 cykelhandlere, manufaktur, boghandler, 2 damefrisører, 2 barberere, 2 træskomagere, tapet- og farvehandler, hotel (Kroen), konditori, bank(-er), budcentral, rejsebud, lillebil, flere vognmandsforretninger, hvoraf 3 var med heste, sadelmager, smede, mekanikere, snedkere, tømrere, murere, brøndborere og andre håndværkere. Der var ikke mindre end 6-7 benzintanke. Industri var der også dengang. Teglværk, cementstøberi, møbel- og maskinsnedkerier og foderstofforretninger. Alt i alt en driftig stationsby og et godt sted at vokse op.

Købmand Siegel (Herman Siegel).

Lige skråt over for mit hjem, Aarhusvej 34, lå Siegels købmandsforretning. Der var et udstillingsvindue ud mod hovedvejen og et mod stationsvejen. Mod hovedvejen var der almindelig vinduesudstilling med blikvarer, vandkander, oliemål, sygepleje artikler (kun de pæne), pakker med søm og meget mere. I det andet vindue var der store flotte hjul fra de to kaffekværne og måske en reklame for Richs eller Danmark (kaffeerstatning, "Det er Danmarks der duer, men det er Richs man bruger!"). Døren til butikken var i hjørnet af huset, og når man kom indenfor ringede klokken og efter et øjeblik ville den høje rare købmand med den dybe stemme eller den lille købmandskone spørge om, hvad man skulle have. Inden de kom frem, kunne man nyde den herlige duft, der fyldte butikken. Man kunne ikke se vinduesudstillingen inde fra butikken, da den nederste ca. 1 meter var blændet af, og her foran var der udstillet en masse forskellige varer: Reb i store ruller, zinkspande, malkestole, kørepiske, skovle og spader, river, hakkejern og lignende. Fra loftet hang der også mange forskellige ting, samt de to-tre store hvide lampekupler, som udgjorde belysningen. Gulvet var ferniseret og disken var malet grå med mørk ferniseret bordplade. En del af bordpladen var af glas, og her lå blandt andet barberblade til 5 - 10 og 15 øre, Barbettblad ("...Så ta'r man sig et Barbettblad, en helt ny fornemmelse..."), Ginge ("Den skarpeste klinge er Ginge!") Skjold og andre mærker.

Ovre på bagvæggen var der hylder med utallige store og små rum og i de nederste var der masser af store og små skuffer. Her var alt i mel og gryn, sukker og hvad der hører til i en rigtig købmandsbutik. Som det eneste sted i byen kunne man hos Siegel købe "Malteser Kreutz" en herlig mikstur for hoste, det rene lakridsvand (der var ikke spiritus i!). Man kunne vælge mellem rød og blå. Blå var den bedste. Sprit var på flasker og petroleum fik man i den medbragte petroleumsdunk med korkprop og udenfor ved fortovs-kanten stod en gul Shell benzintank på en høj cementsokkel. Når en bil skulle have benzin, kom Siegel ud og anbragte slangen i bilens tank, hvorpå han steg op på den høje sokkel og pr. håndkraft pumpede 5 liter benzin op i et af de to glas øverst på benzintanken. Når glasset var fuldt, drejede han på et håndtag, så benzinen løb ned i bilens tank. Medens benzinen løb ned, pumpede han det andet glas fuld med yderligere 5 liter, drejede håndtaget, så også de røg ned i bilens tank. Det gentog sig, til kunden havde fået det nødvendige antal liter. Tænk, de store biler kunne tage op mod 40 liter til 60-70øre pr. liter.

Købmand Siegel

Bager Jensen.

Bagermester og konditor Viggo Jensens butik lå på hovedvejen, ved krydset ved vejen ned til fodboldbanen og vejen op til kroen. Det var et konditori hvilket betød, at der skulle være mulighed for at indtage en kop kaffe og kage i butikken. Derfor var der et rundt marmorbord og to stole ovre ved væggen. Jeg har kun een gang set, at nogen fik serveret noget ved bordet, men det har nok været nogen fra Aarhus, der var kommet forbi. Bager Jensens flødeskumskager, medaljer og Napoleonskager var i særklasse, ligesom Wienerbrød og morgenbrød, og så var der "10 øres stykker", hindbærnsnitter, som selvfølgelig kostede 10 øre. Bager Jensen bagte ikke selv rugbrød, men fik dem leveret fra Magdalenemøllen i Aarhus. Der kom en brødbil, en stor gul eller brun kassevogn med hele, halve og kvarte rugbrød, der endnu var varme. Et helt rugbrød var på 8 pund og var dobbelt så langt som de brød vi kender i dag. Hvis man var heldig, og var sendt til bageren efter rugbrød, lige efter at der var kommen nyt rugbrød, så kunne der godt være et stort hul i enden af brødet, hvor man havde gravet det bløde brød ud og spist det. Det var så ikke så heldigt, at man skulle forklare, hvor det var blevet af. Bageren kørte selv "landtur" med bagerbrød i en skøn blå Chevrolet varevogn, der omkring 1960 blev afløst af en Morris 1000 varevogn.

Bager Jensen

Skomager Svejdal / Harry Andersen.

I skoforretningen var der hylder med herre/dame og børnesko. Udvalget var ikke særlig stort. Det var nok mest gummisko (senere hed de gårdsangersko og var forløberen for Kondisko), gummistøvler og fodboldstøvler. Der var selvfølgelig også alt til skoernes vedligeholdelse, snørebånd, skocremer ("Lux og Admiral - gør straks deres glans total"). Der duftede dejligt af læder i butikken, døren til skomagerværkstedet stod altid åben. Her blev der "hæleflicket" og forsålet sko og støvler. En stor artikel om sommeren var udskiftning af "propper" på fodboldstøvler. Det var 4-5 læderskiver, der var limet sammen og forsynet med 3-4 søm, som blev banket i sålen på fodboldstøvlen. Langs vinduet mod gaden stod en lang slibe- og pudsemaskine med børste- og slibeskiver samt pudse- og polereskiver. Det var lærerigt, at få lov til at se, hvordan en klump sammenlimet læder blev formet og omdannet til en flot poleret hæl til en damesko. Skomageren var altid klar til at fortælle, hvad han lavede, selv om "eleven" kun var 6-8 år. Foruden sko og støvler, blev der også repareret bæltter og tasker.

Skomager og Bank

Gartner Brødsted.

Brødsted havde drivhus og mistbænke bag ved huset, og her var også rækker med alskens grøntsager og urter. Der var ikke en egentlig grøntbutik, men fru Brødsted havde butik med dameundertøj, blonder, bændler og bånd, nål og tråd samt meget andet. Når man blev sendt op efter et bundt persille, gik man ind i butikken og bad fru Brødsted om for 25 øre persille. Så åbnede fru en lem i væggen og råbte: "Faaar - for 25 øre persille!" Lidt efter blev en håndfuld persille stukket ind af lemmen, hvorpå fru tog halvdelen og pakkede ind som en pæn lille buket. Skulle man have en bestemt farve sytråd, og denne farve ikke lige var på lager, fandt fru en der lignede lidt og sagde så: "Tror de ikke den kan bruges, hvis den kommer ud i enkelt tråd?" Det var en nydelig butik med hylder fra loft til gulv med stoffer, bånd og trikotage og i disken var der små låger og skuffer. Diskens bordplade var af glas, så man kunne se knapper, hylstre med nåle, strikkepinde og hæklenåle og andre småting.

Gartner Brødsted

Damefrisør Helga Christensen.

Lige før slagter Andersen butik lå den flotte hjørnesalon, med vildvin rundt om de flotte buede vinduer. Jeg husker ikke, hvordan der så ud derinde, jeg har kun været indenfor een gang, men der var, foruden fru selv, mindst to frisører og en elev. Ved siden af butikken havde Harald Christensen et røgeri, hvor der blev røget fisk og kødvarer.

Damefrisør og røgeri

Slagter Harry Andersen.

Eller " Slagter Harry", som han blev kaldt, havde en flot forretning ved korsvejen, på hjørnet ved Slagterbakken (selvfølgelig!) med to store udstillingsvinduer ud mod gaden, der altid var flot pyntet, flot facade. Inde i butikken stod der en stor huggeblok med en stor kødøkse. Gulvet var behørigt strøet med rent savsmuld. Ovre i hjørnet bag disken stod kødhakkeren og fra store kødkroge, på et stativ på væggen, hang skinker, flæskesider og andet kød. På den anden væg var der et stativ med forretningens (og Harrys) store stolthed: meter lange og tykke som nedløbsrør: "Stilling Spegepølser" i snesevis, store og flotte. Harry har selv betroet mig, at "folk skrev til ham, at han skulle sende spegepølser til dem, til Norge, Tyskland, Holland, Italien og *De varme Lande*". Han kunne bevise det, for han havde et postkort i lommen med ordre på spegepølser. Også slagteren kørte landtur. Det foregik i den grå Standard Vanguard. Rutebilerne stoppede altid lige ud for butikken, det var det officielle stoppested, og chaufføren afleverede de pakker hos slagteren, som forretninger i Skanderborg sendte med rutebilen til kunder i Stilling og omegn. Jeg tror ikke det kostede ekstra. Sikken en service. Det andet officielle stoppested var på den anden side af gaden ved smed Carlsen. Men ellers rakte man bare hånden ud, så holdt rutebilen. (Det var før man fik busser).

Slagter Harry

Gartner Mæhlisen.

På det andet hjørne ved Slagterbakken havde gartner Mæhlisen sit gartneri med stort opvarmet drivhus og marker med grøntsager. I butikken var der blomster og kasser med forskellige grøntsager. Telefonen hang også i butikken, det var Jysk Telefons store vægmodel. I gulvet var der en stor lem ned til underetagen. Herfra var der udgang til gartneriet. Det var næsten altid fru, der ekspederede. Butikken var også håndkøbsudsalg for Skanderborg Apotek, så herfra er størstedelen af byens forbrug af miksturer og piller blevet udleveret.

Sadelmageren.

På den anden side af vejen, ind mod byen fra byskiltet, lå byens saddelmager, en sjov "butik", hvor man skulle op ad en høj trappe for at komme ind, eller også skulle man ned i kælderen. Her var der rem- og seletøj, kørepiske og sejl til selvbindere, læderarbejder, som var for stort for skomagerne.

På denne side af vejen ind mod korsvejen var der flere håndværkere, tømrer, bødker, mekaniker og på den anden side af korsvejen Smed Carlsens store smedeværksted. Den næste butik var "Bil-Jensens" cykelforretning.

Bil-Jensen.

Udenfor Peter Jensens cykelforretning stod den høje håndbetjente benzintank (det var først meget senere det kom til at hedde en *Benzinstander*) fra BP.

Inde i forretningen var der udstilling af flotte nye cykler i forskellige størrelser og farve, flest sorte. De stod i nogle små sølvbronzerede stativer, med 4 små hjul, der lignede små rulleskøjter. Så var det nemt at trække cyklerne frem og præsentere dem for kunderne. Rundt på hylderne og i vinduerne var der alt i tilbehør til cykler: lygter, katteøjne, frakkeskånere, kædeskærme, lappegrej og cykelslanger, cykeltasker, bagagebærere og ventilgummi. Det var også hos Jensen jeg købte "ringe-ledning", pærer og batterier til mit ingeniørsæt. Ude i værkstedet i gården, bag den røde port, hang der altid en cykel i to kroge, der hang ned fra loftet, så var den i den rigtige arbejdshøjde. Der stod også altid en taburet med et gammelt vaskefad fuldt af vand. Det blev brugt, når hullet i en punkteret slange skulle findes. Det var hos Jensen man lærte at lappe og reparere cykler, hvis man fulgte godt med og så hvordan han gjorde.

Bil Jensen

Barber Skipper / Irgens Jensen m.fl

Selv om forretningen vist gik udmærket. Den første jeg kan huske var nok Barber Skipper Siden var det Irgens Jensen? ... Salonen var indrettet med to store barberstole på fire ben, med mekanik i rygstødet, så barberen kunne dreje en papirrulle, så der altid var et stykke rent papir på nakkestøtten til hver ny kunde. Smart. På væggen foran stolene var der to kæmpespejle med en reol imellem. I reolen stod flasker med Birke-brillantine, Bay Rom, Brylcreme, skæl-shampoo og andet godt. Når der var børn der skulle klippes, blev der sat et bræt tværs over armlænene, som de kunne sidde på. Det var en stor dag, da man for første gang kunne sidde i stolen uden brættet. Hvis man skulle klippes og man skulle vente, sad man på nogle mørke, runde stole, magen til dem de havde på kroen og på et lille bord var der nogle aviser og billedblade, man kunne kikke i, eller man kunne se, når en af de voksne skulle barberes. På væggen hang der et "sæbe apparat", hvor barberen kørte hurtigt rundt et håndtag, og ud af en lille tud kom det herligste barberskum. Kunden fik en tøjserviet under hagen og blev sæbet ind. Så tog barberen fat i barberkniven inspicerede kniven og strøg æggen af på en læderstrop med hurtige bevægelser. Så gik han i gang, barberen. Nogen gange kunne man ligefrem høre, når han skræbede skægget af delinkventen, for derefter at tørre skæg og sæbeskum af i servietten, han havde på armen. Sommetider tog han med to fingre fat i næsen, når overskægget skulle fjernes.

På et tidspunkt blev der indrettet en isbar i den anden ende af huset og her kunne man også købe slik af forskellig slags. Her var det barberens kone, der ekspederede.

Barber og isbar

Boghandler Villumsen.

Ugeblade og aviser lå på rad og række på boghandler Villumsens disk og på borde stod der stabler af bøger alle vegne. Også skolesager kunne man få: skoletasker, pennalhuse, pen og penneskaft, blyanter, farvekridt og linealer. I en glasmontre var der fyldepenne og skrueblyanter (Mont Blanc og de lidt billigere Penol), piber og fyrtøjer (til benzin forstås). Bagerst i lokalet, og på en stor glasdisk var der gaveartikler, skrivesæt med penneholdere på marmorfod, brevpresser og kuvert-holder, askebægre af forskellig slags og små vaser. Langs væggen ved glasdisken var der trælegetøj, børnetrillebøre, røde træ dukkevogne, børneskovle, river og koste. Legetøjsbiler, heste, køer og grise af træ og mange andre herlige ting. Chokolade, bolsjer og lakrids samt tobak, cigarer, cerutter, cigaretter, skrå (Smalfelts fedt og tørskrå) og snustobak kunne også fås i butikken. Da det nymodens "tipstjenesten" kom frem, var det hos Villumsen, man hentede tipskuponer om mandagen, som så inden onsdag kl. 17.30 skulle afleveres i udfyldt stand. Resultatet blev bekendtgjort søndag aften i radioavisen, eller kunne læses i avisen mandag, hvor man så kunne se om man havde været heldig at få en "*Toller*". Et helt kapitel for sig var december måned, og især dagene op til jul. Så var der juleudstilling hos Villumsens. Så var alle børn himlen nær.

Boghandel og bank

Malermester Mathiesen.

Op ad Randersvej, inden mejeriet, havde malermester Mathisen sin lille forretning med tapet, farver og lakker. Mathisen var en rar lille mand med overskæg og blød hat. Han kørte ud i sin lille Opel Olympia og malede og satte tapet op.

Malermester Mathiesen

Barber Frandsen.

Mathisens nabo var barber Frandsen, der havde salon i kælderen. Det var en moderne salon med to barberstole, der både kunne dreje og hæves og sænkes.

Barber Frandsen

Købmand Salholt Berthelsen.

For at komme op i Berthelsens butik, måtte man op ad den høje trappe med det flotte gelænder. Det duftede af alskens mel, gryn og krydderier, kaffe, cacao og andet godt, som det skal dufte i en rigtig købmandsforretning. I det ene vindue stod de store kaffemøller. Midt på gulvet i den store butik står alle drenges idol (det var før man brugte dette ord): **Egon**, målmænd på byens fodboldhold. Han måler reb op fra en rulle, pr. øjemål, samtidig med at han snakker med bonden, der skal have rebet. Købmanden selv byder far på cigar i kontoret ud til gaden. Vi skal bestille talskilte til at binde på kvierne, som skal på græs i engene i Illerup Ådal. Her i butikken og ude på lageret, er der, foruden de almindelige købmandsvarer, de ting som landmændene skal bruge: selvbindergarn, glaserede krybbelementer, reb, diverse høstredskaber, grebe, forke, skovle og spader, kul koks og cinders. Foruden alt dette er der selvfølgelig øl, sodavand (sportsvand fra Skjold i Silkeborg, den med toget på), snaps og andet spiritus, spegesild og meget andet. Petroleumspumpen er speciel. Den står i gangen ud til bagdøren. Man ser kun selve håndpumpen og en spildbakke, hvorpå man stiller petroleumsdunken. Beholderen med petroleum står i kælderen og hvis man kommer til at spilde lidt i spillebakken, ryger det tilbage i tanken. Smart, det sparer personalet for mange skridt. Der er altid friske landæg i butikken. Dem henter Gustav Rasmussen på sin gamle én-cylindrede Harley Davidson, (Senere får Gustav sin berømte blå Nimbus) når han kører ud med varer, som er bestilt pr. telefon. Købmanden har nr. 20.

Købmand Bertelsen

Brugsen.

Lige inden viadukten lå Brugsen med uddeler Peter Olsen. Brugsen havde en Esso benzintank, på vejen ind til gården. Brugsens butik var nok den største i byen med tre store butiksvinduer og et glasparti ved døren. Der var en lang, lang vinkeldisk og der var stole, så kunderne kunne sidde og slå en sludder af medens de handlede. Brugsen var delt i to af en glasvæg med en glasdør, der førte ind til tøj afdelingen, hvorfor adskillelsen var der, ved jeg ikke, men den var der og herinde var der blandt andet undertøj i lange baner i alle størrelser, til damer, mænd og børn. Også i Brugsen var der alt, hvad der skulle være af købmandsvarer og husgeråd og de flotte plakater for Davre Havregryn og Cirkel kaffen.

Brugsen

Videre ud ad Randersvej, over broen til købmand Niensens butik ved Imprægneringsanstalten (sikke et langt ord).

Købmand Nielsen.

Selve butikken var ikke ret stor, men stuvende fuld af alskens købmandsvarer, Det var mere alt det udenom. Der var en rigtig "Service station" med olieskab og med tag over, Standard, Nafta, DDPA eller Esso. Det havde haft flere navne. Og så var der tømmerhandel med rundsav, der kunne flække store kævler til tømmer og brædder.

Købmand Nielsen

Bager Hansen.

Oscar Hansen var bageren på Randersgade. Der kom jeg næsten kun, når min mormor gav kaffe og jeg så skulle hente franske vafler eller hindbærnsnitter ("10 ørs-stykker"). Man kunne dog godt lige smutte ind og få en chokolade-cigar eller en pakke "Zenta" (små 2x2 mm lakrids stykker, der var meget stærke), 15 øre for en pakke på størrelse med et stort frimærke. De var det eneste sted i byen, man kunne få dem.

Bager Hansen

Der var også andre butikker og forretninger i Stilling, dengang, men dem har jeg nok ikke kendt så meget til.

Vagn Juul Rasmussen. 2013.